

Til

Hans Majestet Kong Harald

Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl

Lagt ved oversendes noen kommentarer til Kongens tale på Akershus 8.mai 1995, og Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahls minnetale i Stortinget samme dag.

I tillegg legges ved noen opplysninger om forfatteren av denne artikkelen, Johs. Myhren.

2600 Lillehammer, 11. juli 1995

Langsethgutua 6

Tlf. 61 25 72 10

Vennlig hilsen

Johs. Myhren

Noen kommentarer til en tale av Hans Majestet Kong Harald, og en tale av Stortingspresidenten, Kirsti Kolle Grøndahl.

I samband med 50-årsfeiringen 8.mai 1995 talte både Kongen og Stortingspresidenten om forsoning. Etter referat i Aftenposten 9.mai uttalte kongen i sin tale blant annet:

- Vi har alle et ansvar for å gjøre vårt til at sårene nå må leges. Det gjelder også landsmenn som havnet på gal side. Vi som opplevde krigen, ville ikke være ærlige om vi istemte det gamle ord, at å forstå alt er å tilgi alt. Det som var galt, blir ikke riktig bare vi forstår grunner og omstendigheter. Men en ting er handlinger og skyld som må sones - noe annet er mennesker som har lidt for det de en gang gjorde. Det skal alltid strekkes ut en forsonende hånd. Det er både en kristen og human plikt. Forsoning skal overvinne uforsonlighet og hat.

I sin minnetale i Stortinget gjorde også Stortingspresident Kirsti Kolle Grøndahl forsoning til sitt hovedbudskap, og sa blant annet:

- I dag ser vi klarere at var lidelser på begge sider av fronten. Jeg tenker på de som har lidt fordi deres fedre valgte gal side under krigen, og på de som ble født med en tysk soldat som far.

F O R S O N I N G

Mange NS-folk har med interesse lest talene til Kongen og Stortingspresidenten, og i fora der NS-medlemmer har vært til stede, har budskapet i talene blitt diskutert. Det ser ut til å være en vanlig mening at spørsmålet om forsoning trenger en nærmere konkretisering, og det er flere grunner til det.

Forsoning er et vanskelig ord fordi det kan bety så mye. Svært mange NS-folk opplever det slik at de må gå en botsgang for å tilfredsstille kravene fra de som - etter egen mening - representerer "retten og sannheten". Mange NS-medlemmer får det inntrykket at spørsmålet om forsoning avhenger av deres holdning, og at den andre parten bare stiller sine krav. Forsoningsproblematikken blir sett på som et ensidig forhold, men det burde være tosidig.

For å belyse dette er det nødvendig å peke på enkelte forhold som karakteriserer NS-folks holdninger.

I K K E S K Y L D I G

I rettssakene mot NS-medlemmer har alle - så vidt jeg vet - erklært seg ikke skyldig. Formålet med medlemskapet var ikke å svike landet, men å tjene land og folk. Den idømte straffa er sonet, og dermed er forholdet til samfunnet opp-og avgjort. Krav ut over dette blir oppfattet som tilleggsstraff og er en rettsstat uverdigg. Hva skal vi angre, hva skal vi be om tilgivelse for når vårt forhold til samfunnet er opp- og avgjort, og når vi er dømt for forhold der vi selv mener vi var uskyldige. Jeg har lyst til å stille et enkelt spørsmål: Fins det virkelig nordmenn som i fullt alvor mener at frontkjempere som opplevde helvetet ved Stalingrad og andre steder, gjorde dette for å svike sitt land? Dersom dette er holdningen til flertallet av det norske folk, da er det ikke grunnlag for forsoning i det hele tatt.

S I T U A S J O N E N F O R N S - F O L K

Vi NS-folk nekter å tro på denne problemstillingen. Jeg konstaterer at NS-medlemmer fullt ut er akseptert i lokalsamfunnet. Vi finner NS-folk i de høyeste stillingene i samfunnet, vi blir valgt inn i kommune- og fylkesstyre, vi er å finne i alle slags utvalg og komiteer - delvis som ledere - vi er å finne i fram-tredende tillitsverv i frivillige organisasjoner - delvis som valgte æresmedlemmer - i idrett, i kulturelle, humanitære, religiøse og andre organisasjoner. Det er dette som er stoda i dag, og dette gjelder alle NS-folk, enten de har fått liten eller lang straff.

I K K E A L T E R R O S E N R Ø D T

Denne framstillingen kan muligens gi det inntrykket at alt er rosenrødt for NS-medlemmene, men det er ikke tilfellet. Jeg vil i det høvet peke på enkelte negative forhold. I så måte har Den norske kirke lagt for dagen en uforsonlig holdning, og gjort dette spørsmålet til et religiøst forhold. Kirkens krav om anger for å kunne tilgi, virker helt mot sin hensikt. Kirken skulle jo representere kjærlighet og forsoning, men jeg har inntrykk av at kirken bærer videre holdninger fra 1945. Det var det året biskop Berggrav gav ut sitt skrift med den karakteristiske tittel: Folkedommen over NS. Som illustrasjon vil jeg bare peke på en setning i skriftet:

- Hele partiet -- var en sammensvergelse mot det norske folk. Selv om skriftet var negativt og hatefullt når det gjelder NS, skriver han også om nødvendigheten av forsoning. Denne forsoningsholdningen har ikke og preger ikke Den norske kirke i dag. Det gis variasjoner også blant kirkens folk - særlig på det lokale plan - men generelt vil jeg si at kirkens folk møter NS-folk med taushet, mangel på omsorg og ufravikelige krav som virker sterkt deprimerende. Det virker som ingen har moralsk mot til å si det forløsende ord.

I en artikkel i Aftenposten 26/5-95 om forsoning stiller biskop Per Lønning følgende spørsmål: Frigjøringsjubileet gav ikke det forløsende signal - gjør kirkejubileet?

I dag kan vi svare at kirkejubileet ikke gav noe forløsende svar om forsoning - bare taushetens og kuldens signal - -

N A Z I S T E R

Det er populært i brede lag av folket å omtale NS-folk som nazister. Et par hederlige unntak har jeg oppdaget i den senere tid. Professor Berge Furre bruker i en perspektivartikkel i Aftenposten 20/5-95 bare betegnelsen NS-folk, aldri ordet nazist. Det samme er tilfellet i en artikkel av biskop Per Lønning som jeg alt har nevnt ovenfor.

Nazist blir brukt som skjellsord. Det kan være ille nok, men langt verre er det at når NS-folk blir omtalt som nazister, blir vi stemplet som medansvarlig for det som skjedde i Tyskland før og under 2.verdenskrig. Dette er dypt krenkende og urettferdig. Det er like urettferdig som å kalle flertallet av det norske folk for bolsjevikere og kommunister og delaktige i Stalins grusomheter bare fordi Norge deltok på samme side som Sovjetunionen under siste krig.

Det store flertallet av oss var NS-medlemmer, ikke nazister med den odiøse klang dette ordet blir brukt i dag.

L I K R E T T F O R L O K E O G T O R

Jeg har konstatert at NS-folk og framstående folk på den andre sida er blitt ulikt behandlet for sine handlinger under okkupasjonen. Alt det NS-folk gjorde, var galt, selv om det faktisk var til fordel for landet og folket. Vi måtte forstå at det vi gjorde, var galt og landssvik, selv om framstående jurister og andre fagfolk er innbyrdes uenige om hva som var rett og galt. Det var lettere å tilhøre den andre sida, noe som følgende eksem-

pler vil illustrere:

27. juni 1940 ba Stortingets presidentskap Kongen om å abdisere. 3. juli kom meldingen om at kongen avsto.

I dagene 10. - 18. september 1940 var Stortinget innkalt. Avstemninger innenfor de enkelte partier viste at det var flertall i Stortinget for å avsette kongen og regjeringen og å oppnevne et riksråd. Flertallet var imidlertid ikke kvalifisert da et slikt vedtak krever 2/3 flertall.

Det første vedtaket og sonderingene i Stortinget om å avsette kongen og regjeringen som er nevnt her, har ikke ført til strafferettslige forføyninger mot noen som deltok. Jeg føler meg derimot helt sikker på at hadde NS-medlemmer vært med på presidentskapets vedtak, hadde straffa blitt sviende hard - viss de i det hele tatt hadde overlevd. Derfor reagerer jeg på at det ikke har vært like rettslige vilkår for oss og de andre.

K O N K L U S J O N

Jeg har foran nevnt enkelte medmenneskelige forhold - jeg kunne nevnt mange flere - som har vært bestemmende for mine reaksjoner når det gjelder forsoning. Dersom det blir stilt krav til oss - ut over den straffa som er opp- og avgjort - er det ikke grunnlag for forsoning. Vi må ikke glemme at før krigen var NS et lovlig politisk parti. Ved å kriminalisere medlemskap i NS skilte Norge seg - unntatt Nederland - fra andre europeiske land med tilsvarende partier som hadde samarbeidd ~~med den tyske~~ okkupanten. I Danmark f.eks. ble NS ikke kriminalisert.

Det er også viktig å ha klart for seg at da Høyesterett i 1945 behandlet dette spørsmålet, gikk 4 av 11 dommere imot å kriminalisere NS-medlemskap. Likevel står det i alle dommer mot NS-medlemmer at vi måtte forstå at dette var straffbart. Det som 4 skarpskodde dommere i Høyesterett ikke forstod, det måtte vi forstå.

Et siste negativt moment vil jeg også ta med, nemlig rettsvernet for NS-folk. Under frigjøringsjubileet opplevde vi stadig at dette rettsvernet ble krenket.

I Norge - og i de fleste europeiske land - har vi en god skikk når folk går bort. Vi ønsker at de må få hvile i fred. Dette

ønsket står også ofte skrevet på gravsteinene. Men under 50-årsjubileet har jeg flere ganger opplevd at dette ikke skal gjelde for NS-folk. Dette går ut over rettferdige og urettferdige. Tenk på alle de blødende sår til etterkommerne av NS-folk, sår som etter 50 år holdt på å gro! Tenk på barn, barnebarn, ja, oldebarn som iallfall er uskyldige! Sammen med NS-folk utgjør denne gruppa i dag ca. én halv million mennesker. Dette er folk som ved slike handlinger blir sveiset sammen fordi blod er tykkere enn vann.

Jeg har i det foregående ikke kommet inn på de juridiske sidene ved rettsoppgjøret. Som Kongen og Stortingspresidenten sikkert kjenner til, er jurister og historikere innbyrdes uenige om svært mange sider ved dette oppgjøret. Denne problematikken har jeg latt ligge.

En forsoning som krever at NS-folk skal gå en Canossagang, er urealistisk. Etter mitt skjønn må forsoning bygge på

G J E N S I D I G. R E S P E K T,

og jeg vil gjøre Bismarcks ord i den tyske riksdagen 14.mai 1872 til mine - og jeg vet at dette gjelder NS-folk generelt -

T I L C A N O S S A G Å R V I I K K E

Johs. Myhren

Noen opplysninger om Johs. Myhren

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Født i Sør-Fron 22/3-1915 av foreldre Anna og Olaf Myhren. Far var kjøpmann, mor husmor. Far døde alt i 1924, og mor satt igjen med 6 gutter i alderen 1 til 11 år. Jeg var nest eldst. Mor kjøpte gard i Søre-Ål ved Lillehammer, og vi flyttet dit i 1926. Jeg tok artium på Lillehammer 1935, studerte filologi. Ble cand.filol. 1940 med fagkretsen: Norsk hovedfag, tysk og engelsk. Pedagogisk seminar våren 1941. Midlertidig lektor på Kongsberg 1941-42. Lektor på Statsgymnasiet Gjøvik 1942-45. Midlertidig lektor Våler realskole 1951-52. Målselv statsrealskole 1952-59. Gudbrandsdal off. lands gymnas 1959-82. Forsøksinspektør ved samme skole 1971-73. Undervisningsinspektør 1973-76 og rektor 1976-82. 1973-75 formann i et utvalg under Forsøksrådet/Gymnasrådet som skulle gi ut ei bok med opplysninger om eksamen og pensum for skoler med ny struktur. Fra 1973 engasjert av Gymnasrådet som konsulent for godkjenning av lærebøker i norsk skriftlig og muntlig. 1975-83 oppnevnt av Gymnasrådet som medlem av oppgavenemnda i norsk til examen artium. 1969-75 medlem av Norsk Lektorlags landsseksjon i norsk. Var med og arrangerte norskkurs i Lektorlagets regi over hele landet. 1980-84 formann i et utvalg nedsatt av Rådet for videregående opplæring med mandat å komme med forslag til nye oppgavetyper i norsk i studieretning for allmenne fag. 1974 gjennomførte jeg som første lektor i landet gruppeeksamen i norsk muntlig. Var med som medlem av eksamenskommisjonen, også som formann, i faget norsk i flere år. Formann i Vinstra il. i 11 år. 1964-65 nestformann og sekretær i Sør-Gudbrandsdal fotballkrets. 1965-66 formann i samme krets. 1968-71 styremedlem i Oppland idrettskrets. 1969-72 formann i Gudbrandsdal fotballkrets. 1982-86 medlem av anleggsutvalget i Indre østland fotballkrets. 1963-71 formann først i Nord-Fron komm. ung.-og idrettsutvalg, senere i Fron komm. ungdoms- og idrettsutvalg 1966-69 nestformann i Fron lag av Norden og formann 1969-75. 1986-90 formann i Lillehammer fotballklubb. 1995 leder av et fotballag for psykisk funksjonshemma. Æresmedlem i Vinstra il, æresmedlem i Gudbrandsdal fotballkrets, æresmedlem i Indre østland fotballkrets 1983-92 redaktør av Årbok for Gudbrandsdalen.

Innmeldt i NS høsten 1940. Arbeidde med gjennomføringen av ungdomstjenesten på Gjøvik 1942-43. Kretsfører for NS i Vest-Oppland 1943-44. Fra 1. januar 1945 til kapitulasjonen stabsleder i ungdomsførerens stab. Dømt til 15 års tvangsarbeid i 1946. I fangenskapet arbeidde jeg stort sett som tømmerhogger. Løslatt 15. des. 1950. Begynte igjen i skolen fra 1. jan.-51. Har opplyst om mitt politiske forhold under krigen i alle stillingssøknader.